ՍԿԶԲ ԱՊՐԻԼ ՅԱՐՒ–ԹՒԻ 60 Ք. ՀՈԼԻՕ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 1898 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12–24 9 ՃԷՄԱԶԻԹԻԼ ԱԽ՝ 1316 12 ԹՐՒՆ՝ ԼՎ՝ 1314 Ի. ՏԱՐԻ, ԹՒԻ 602

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ԹԻՒԶԱՆԴ ՓԻԶԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱՁ

Բիւզանդիոն

ԳԻՆԸ 20

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

«բուզանթիոն»
ادارهٔ جریدهٔ سیاسی غزته صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه دائره خانهٔ باب عالی جاده سنده ۲۳-۲۵ نومرولو
دائرهٔ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԸ

ԱՒԱԳ ՕՐԵՐ ԲԻԶԱՆԴԻՈՆԻ

[ՎԻԼՀԵԼՄ Բ.Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ]

Անցեալ շաբթուն սկիզբը, նկարա.. գրելով գերման կայսեր մուտքն ի Կ. Պոլիս, մեր առաջին մտածումն եղաւ վերյուշում մը պատմական մեծամեծ դէպքերուն որոց թատր եղած է վաղեմին Բիւզանդիոն։ կայսերական գահատան վրայ առաջին հեռագրերուն ընթերցուածով, նոյն ներշնչումն ունեցեր է Սրտնեպոր ալ, որ անցեալ շաբթուն սկիզբը տեսութիւն մ՚ըրաւ վեհ. Սուլթանին և գերման կայսեր տեսակցութեան պատմական նշանակութեան վրայ։ Թէեւ չենք կրնար ամբողջովին թարգմանել այս երկար յօդուած, բայց խնասը կրնանք ծանօթացնել, գաղափար մը տալու համար ընթերցողներուն թէ այս տեսակցութեան ո՛րքան մեծ կարեւորութիւն տրուեցաւ Եւրոպայի մէջ։ Գերման թերթեր հարկաւ կարեւորութիւն պիտի տային։ Անոնց դրածներուն մէջ զարմանալու բան մը չկայ։ Բայց անգլ. պազարիան մամուլին էն պազարիան թերթին այս առթիւ գործածած լեզուն աւելի որոշ, աւելի վստահելի ապացոյց մ՚է թէ Պոլսեցիք իրաւ յիշատակելի դէպքի մը անմոռանալիներն եղած են չալաթէ մ՚ի վեր։

Կ՚ըսէ Սրտնեպոր. «Սուլթանին ու Բայազէին դէմ առ դէմ, երես առ երես գալն ա՛յնպիսի մեծ դէպք մ՚է որ հեռուները կ՚տանի մարդուս երեւակայութիւնը։ Թէ՛ պատմական և թէ հանդիսական գերազանց չհակհակուածութիւն մը կ՚պատէ երկուց ինքնակալաց այն հանդիպումն, որոց երկուքն ալ, տարբեր տարբեր կերպերով, կ՚ներկայացնեն վազեմի փառքերն և յարատփոխ ճակատագրերն երկու մեծ գեղերու, և որոց երկուքն ալ հեռուստ ժառանգած ունին յիշատակներն և աւանդութիւնները այնպիսի կայսրութեան մը որ ա՛լ աւելի հին է քան Օսմանեանց կայսրութիւնը, կամ Պրանտենպուրկի Տան [Բրուսիոյ] Վեհապետութիւնը։ Իսլամ և Քրիստոնեայ Վեհապետները, որք այս պահուս կ՚ողջունեն միմեանց ընդ հովանեաւ Մեծանուալի միաբերնութեան, մահիկներուն ու գմբեթներուն, կրնան իրենց վեհապետական իշխանութեանց սկիզբներն հասցնել ինչուան կայսերական Հռոմայ ինքնակալներուն ժամանակը։ Միացեալ Գերմանիոյ Միապետութիւնը քիչ չատ իրաւունք մ՚ունի ինքզինք նմանելու օրինաւոր յաջորդ միջնադարեան «Սուրբ Հռոմէական Կայսրութեան» [Saint Empire Romain, որոյ վրայ պատմական նշանաւոր երկասիրութիւն մ՚ունի Ճէյմս Պրայս, Պատմութեան ուսուցչապան Օքսֆորտի Համալսարանին]. ա՛յն «Հռոմէական կայսրութեան», կ՚ըսենք, որ գէթ անուամբ կար և կ՚ներ մինչեւ ա՛յն օրն երբ Նարոլէոնի Առաջնոյ բանակները ջախջախեցին Աւստրեան «կեսար»ին լեգեոնները։ Եւ եթէ Բոթսիքացի աշխարհակալին [Պոնաբարդին] երկաթապատ կօշիկին տակ բրտօրէն ճզմուած խորտակուած չըլլային հնադարեան պատմութեամբ յարգուած մեծաւորաց ձեւերն ու արարողութիւնները, Վիլհէլմ Բ. այսօր կրնար յորջորջիլ «Հռոմէական կայսր», Der Römische Kaiser, փոխանակ ըլլալու «Գերման կայսր» միայն, Der Deutsche Kaiser։ Եւ ինչպէս որ այցելող Կայսրը մեր եռեակայութեան առջեւ կ՚պատկերացնէ Արեւմտեան կայսրութիւնն, անանկ ալ զայն հիւրընկալող կայսրը մեզ յուշ կ՚ածէ հին Հռոմէական կայսրութեան Արեւելեան բաժինն, Արեւելեան Հռոմէական կայսրութիւնը։ Արդարեւ, Ցունական կայսրութեան յաջորդք են Սուլթաններն, որք աշխարհակալեցին զԿ. Պոլիս, և բազմեցան վաղեմի Բիւզանդիոնի կայսերաց Գահուն վրայ։ Մ՚ին Դարեր՝ էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Արեւմտեան կեսար մը և Արեւելեան կեսար մը բարեկամական ոգւոյն կը փոխանակեն Մեծին Կոստանդիանոսի Ոտանին մէջ։ Հոն ահա Ֆրէն ու Մահիկը բարեկամաբար կուգան ի հաղորդակցութիւն։ Դարերն ո՛րքան փոփոխութիւններ կ՚ընեն։ Զարմանալի են, արդարեւ, հակադրութիւնք պատմութեան և ժամանակին յեղաշրջումներ։ Վիլհէլմ կայսեր նախնիքներուն մէջ դուզ կային զրահապատ ասպետներ վահան ի ձեռին որք «Լատին»ներուն հետ դիմեցին ի Կ. Պոլիս, և յետոյ կուրծքեան եգիպտացիներուն թեթեւագէն սրարշաւ այրուձիուն հետ Սուլթան Սալահէտտին մէջ,—ինչպէս հասարիոյ դաշտերուն մէջ,—ինչպէս Ասիական Ասորեստանի մէջ երթալով աւելի ու աւելի կ՚առատանան և կ՚ընդարձակուին Ա.յդ դպրոցներու վարչութեանց մէջ կանոնաւորութիւն մտցնելու համար Բեդերպոլսի ու Մոսկուա բացուեցան ամառնային դասընթացքներ՝ դպրոցներուն աւելի հըմուտ դաստիարներ եւ վարժուհիներ մեծ քանակութեամբ ու չուտ պատրաստելու նպատակաւ։

*** Ռուս կրօնականներ վերջին ժամանակներս արքեցութեան դէմ ակսած են կռուիլ, եթէ ոչ բոլորովին չարիքը վերցնել, գէթ մասամբ թեթեւցնելու համար, քանի որ ռուս ժողովուրդը առհասարակ արբեցող է։ Գործը բաւական առաջ կ՚երթայ։ Մի քահանայ իր չանապէր ու եռանդուտ աշխատութեամբ, մինչեւ 19,000 անդամ ձեռք բերած է, որք մի մեծ դիրքի մէջ բոլորն ալ իրենց անուններն ստորագրած են՝ անգամ մ՚ալ բերանին ոգելից ըմպելի չառնելու ուխտով։

*** Ռուսաց Զարը 500,000 րուպլի չնորհեց մի քանի նահանգներու մէջ տիրող սովերը մեղմացնելու ի նպաստ։

*** Հիմայիան երկու արեղաներ՝ Ղուկաս եւ Բարկէն, վարդապետութեան աստիճան ստացան։ Կուսակրօնաւորութեան վեղար ստացաւ նաև Նուբար քաղաքի այրիացած երիտասարդ եղիչէ քահանայ Ահարոնեանը, ընդունուելով միանգամայն էջմիածնայ միաբան։

*** Տփղիս երկու օբէրայի խաւլական խումբեր կազմուած են։ Մէկը կ՚երգէ Տփղիսի արքունական թատրոնին մէջ, իսկ միւսն ազնուականներու թատրոնն։ Արքունական թատրոնի խումբին մէջ կ՚գտնուի նաև հայազգի Թենոր Պ. Կոստանեանցը։

*** Մոսկուա, չուտով կ՚բացուի առեւտրական դպրոց կանանց համար, որք ծառայելու են առեւտրական-արդիւնագործական հիմնարկութիւններուն մէջ։ Դասերը կ՚տանուին երեկոյները։ Տարեվճարն է՝ 5 րուպլի։ Ձափազանց ա՛ժան։

*** Լուտերական դպրոցներն հանրային կրթական նախարարութեան յանձնելու ծրագիրը՝ հաւանութիւն գտած է պատշաճաւոր Աստանէն։ [Ինչո՞ւ չէ։ Հայոցմէ ետքը, Լուտերականները։ «Փարայով չէ, կարգով», կ՚ըսուի ռամկօրէն։]

*** Օպերի ակեղեցական-ծխական դպրոցներուն մէջ կրճատուած է օսերէն լեզուի ուսումն, որպէս զի Ռուսաց լեզուի ուսուցումն աւելի մեծ յաջողութիւն ունենայ։

*** Տփղիսի Ներսիսեան դպրոցի Հոգաբարձութեան ժամանակամիջոցը վերջացած է։ չուտով ընտրութիւն պիտի լինի հոգաբարձուներու։

*** Կովկասի նահանգապետերը մտադիր են մասնաւոր վարժարաններ բանալ ուրեք ուրեք... Նախընթաց նպերբոլեան քանոնները պատրաստելու համար.... Շիտակը՝ սքանչելի չահագործական ծրագիր.... Աստուած խրճղ տայ այդ անխրճղ միլիոնատէրներուն։

*** Ռուսիա երաժշտական դըպրոցներ պիտի բացուին՝ մասնաւորապէս երաժշտական գործիքներ չինող վարպետներ պատրաստելու համար։

*** Բեդերպուրկի ընդհանուր վարժարան մը, ուր ցանկացողք յաճախելով պիտի սորվին տարրական կենդանաբանութիւն, եւ այլ բնական գիտութիւններ, կարծեմ թէ ձրի։

*** Ախալքալաք ևս բացուած է նոր՝ երկսեռ Հայոց ծխական-վարժարան մը՝ ուր մօտաւորապէս կ՚յաճախեն 300 երկսեռ աշակերտներ։

*** Կարս բացուած է Հայ կաթոլիկներու ևս ծխական-վարժարան մը, իրենց եկեղեցիին կից։ Սա մի քայլ է դէպի լուսաւորութիւն՝ այդ կողմի Հայ կաթոլիկները տգիտութեան խոր թմրութենէն սթափելու։

*** Ներքուստ, կազմուած է ընկերութիւն մը, որ տներ և գործատուններ կառուցանելով կամ բարիք գնոց Զարին յատնի բաղձանքին վերջ։ Զարն հրամայեր է կոմսին որ յաչսն է Մ. Ֆելիքս Ֆոռի և Ֆրանսական կառավարութեան, թէ լիուլի կ՚վայելեն Ռուսիոյ վստահութիւնը։ Այս այցելութիւն, որ մին է նմանօրինակ այցելութիւններէն, զոր յաջորդաբար ըրին Ռուսիոյ ելմտական նախարար Մ. որ վերթէթ, քիչ յետոյ պատերազմական նախարար Զօր. Ռուրոպատքին, և ապա ռուսական սպայակոյտին պետ Զօր. Զոխարին, զօրացուց երկու պետութեանց բարեկամական զգացումներն, և այս առթիւ վերաքննութեան բոլոր եւրոպական և ուրիշ առակս խնդիրներ, և ամէն կէտի վրայ գիրար ազէկ մը հասկցան։

ՖԱՇՈՏԱՑԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Կ՚ըսուի թէ այս խնդիր ազէկ մը պիտի կարգադրուի փոխադարձ Սահմանագլխի Դաշնադրութեամբ մը Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջեւ։ Պահր-էլ-Ղազէլի համար։ Այս դաշնադրութեամբ Նեղոսի վրայ Ֆըշանայի տեղ մը պիտի արուի, և այս կերպով Ֆաշոտայի վրայ ոչ է պահանջուիր ետ պիտի կենայ։ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպան Պառոն տը Բուռսէլ եւ Լորտ Սալզպըրի անցեալ օր երկար տեսակցութիւն մ՚ունեցան, եւ Ֆրանսական դեսպանն այս կարգադրութեան եզանակն առաջարկած է, կ՚ըսուի, Անգլիոյ նախարարապետին։ Իսկ Անգլիա առիթէն օգուտ քաղել ուզելով, Նեղոսի հովտին գըրաւման խնդիրը միանգամ ընդ միշտ կարգադրելու եւ Ֆրանսայի կողմէ յանագայն առարկութեանց առաջքն առնելու համար, բացորոշ խոստում պիտի խնդրէ Ֆրանսայէ այս մասին։ Կ՚ըսուի թէ Ֆրանսա պիտի պնդէ Սուէզի ջրանցին չէզոքութեան վրայ։

ԲՐՈՒՍԻՈՒ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ.— Վատիկանի արտաքին գործոց Թերթը կը յայտարարէ թէ՝ Բրուսիոյ կառավարութիւնն հասկցած է որ Պապը մասնաւոր դիտում չունէր Արեւելքի կաթոլիկներու պաշտպանութեան խնդրոյն առթիւ Ֆրանսայի ուխտաւորներուն ուղղած ճառին մէջ։ Գալով Վատիկանի բրուսիական դեսպանին ետ կանչուելուն, պաշտօնաթերթը կը բացատրէ թէ՝ Պառոն Պիւլով ինք խնդրած էր որ ետ կանչուի, վասն զի չէր ուզէր բանտնուիլ իր աղջիկէն, որ ի մտոյ պիտի ամուսնանայ։ Վիլհէլմ կայսր ընդունեց իր առաջարկութիւնն, և բարեհամբաւ հասկցուց Ս. Պապին թէ ուրիշ մը պիտի նշանակուի Պառոն Պիւլովի տեղ։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒՄ.—Ամերիկացի Եպիսկոպոսներուն ժողովն եօթն ձայնի մեծամասնութեամբ մերժեց ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման մասին Եպիսկոպոսական կանոնները բարեփոխելու ամէն առաջարկութիւններ։ Աւելի Բողը Եպիսկոպոսն էր որ կ՚առաջարկէր կաթոլիկ եղածին չափ ազատութիւն տալ ամուսնալուծուած անձերուն կրկնամուսնութեան։

ՉՕՐ. ՎԻՏԶԼԻՐ Թոլստոյութիւն խնդրեց Քահիյ երթալու, Քուպայէ Սպանիա դարձող առաջին զինուորներուն բարի գալստեան մաղթելու համար։ Պատերազմական նախարարը մերժեց զէվզէկ զօրավարին այս քաղաքական ձեռնարկը։

ԱԿԻՆԱՅՏՈՑԻ գործակալն Ակոնսիլլօ Մանիլայէն Բարիզ հասաւ Նիւեորքի ճամբով։ Իր նպատակն է մօտէն տեղեկ ըլլալ Հաւատքին Ծանճաժողովին աշխատութեանց, սպասել անոնց վերջնական որոշման և տեղեկագրել գայն Ակինալտոյի։ Հարցուեցաւ իրեն որ, եթէ Սպանիոյ տիրապետութեան տակ մնան, պիտի չարունակե՞ն կուբը սպանիական իշխանութեանց դէմ։ Ակոնսիլլօ պատասխանեց թէ այո՛, իր կարծիքով պիտի չարունակեն կուիլ։ Միացեալ Նահանգաց կրման մասին չատ դժուաւոր լեզու գործածեց, միայն թէ ըսաւ որ Ամերիկացիք մեծ սխալ կ՚գործեն մեր երկիրը բաժնելով երկու իշխանութեանց միջեւ։ Միացեալ Նահանգները կա՛մ պէտք է Թողուն զամինքը կամ առնեն զամինքը։ Փիլիպպեանց սպանիական կղերին վրայ խօսելով, Ակոնսիլլօ ըսաւ թէ «այդ քահանաներն էին պատճառ ամէն չարեաց որոց մէջ ինկաւ մեր կղզեխումբ. բնիկներուն և անոնց մէջ հաճախութիւն կատարելի չէ»

ՔՒԻՊԱՅԻ ՊԱՐՏԻՆ համար սպանիացի պատուիրակները կ՚ըսեն թէ, երբ ոեւէ տէրութիւն երկիր մը կը միացնէ իրեն, այդ երկրին դաշնադրած բոլոր պատասխանութիւններն ինք կ՚ստանձնէ։ Այսպէս Ֆրանսա Սաւոյան իրեն միացնելով, ստանձնեց նաև բոլոր այն պարտքերը զոր Սաւոյա ըրած էր երբ տակաւին իտալական գաւառ մ՚էր։ Սպանիա կ՚ըսէ որ Ռուպպի պարտքը իր վրայ Թողուլ կը նշանակէ թէ կղզին առնուլ իրմէ եւ թէ պատերազմի տուգանք պահանջել իրմէ։ Բայց Ռուպա ձեռքէ եւլած ըլլալով, Սպանիացիք իրենց տալիք ստակն այլ եւս չեն կըրնար առնել, և թէ վերջապէս կղզին Մէքսիկայի ծովախորշին բանալին ըլլալով, Ամերիկացւոց խիստ չահագէտ պիտի ըլլայ, հետեւաբար կ՚արժէ զոհողութիւն մ՚ընել անոր համար։ Ամերիկացի պատուիրակները կ՚յայտարարեն թէ այդ կէտին վրայ չեն կըր-

ԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ.[*]

*** «Էր երբեմն քաղաք Ամէնք, էր երբեմն քաղաք Հռոմ, և այժմ է Բարիզ.» կ՚պատգամէր Տէրեղեչեան-Ընձեան Հիւկօն։ Լայնութեանց և երկայնութեանց պատմական իմաստասիրութեան օրէնքին համեմատ, որ քաղաքակրթութեան ընթացքն Արեւելքէն Արեւմուտք ու Հարաւէն Հիւսիս կ՚տանի, գեղեցկագիտական չարժումն Ամէնքէն —Ադրիականին վրայէն— Հռոմ անցաւ, ուր սեղմումէ ու փայլի նուազումէ [չըսենք նսեմացում մը] կրեց։ Եւ Հռոմէն ելաւ բարձրացաւ ի Բարիզ, ուր արեւ-արքային առնետիա չուքին տակ յաւէտ քան երբէք ընդարձակուեցաւ ու փայլեցաւ։ «Պետութիւնն ե՛ս եմ» կ՚ըսէր Լուդովիկոս Զորեքտասաներորդ։ «Թրականութիւնն ե՛ս եմ» կըրնար ըսել Զորեքտասաներորդ Լուդովիկոսի Դարն ալ։ Այն թագաւորն ա՛յնքան մեծ հանդիսացաւ արդարեւ, որ Մասիլոն Ամենակալէն ահաբեկեցաւ և իր հռչակաւոր դամբանականին առաջին խօսքն եղաւ. «Միայն Աստուած է մեծ, եղբա՛յր» Եւ այն թրականութիւնն ալ ա՛յնքան մեծ ու մեծապայծառ հանդիսացաւ որ, երբ այսօր մեկն «ողբերգակ»ն ըսէ՝ Ռասինը կամ Գոռնէյլը կ՚իմացուի, եթէ «կատակերգակն» ըսէ՝ Մօլիէռը կ՚իմացուի, եթէ «առակախօս»ն ըսէ՝ Լաֆոնթէնը կ՚իմացուի, եթէ «դամբանախօս»ն ըսէ՝ Պօսիւէն կամ Մասիյոնը կ՚իմացուի, եթէ «նամակագիր»ն ըսէ՝ Մատամ տը Սէվինեէն կ՚իմացուի, եթէ «առածադիր»ն ըսէ՝ Լաոշֆուկօն կ՚իմացուի, եթէ «նկարագրագիր»ն ըսէ՝ Լապռույէռը կ՚իմացուի, եթէ «Բերթողական արուեստ» ըսուի՝ Պուալոյին անունն իսկն կ՚տրուի, և եթէ «իմաստասէր»ն ըսուի՝ գլխարաց «Տէկա՛ռտ» կ՚աղաղակուի, ա՛յնքան մեծ եղաւ նորագիչն իմաստասիրութեան և առաքինի աշխարհարար գրականութեան։

Հապա դիւցազներգութիւնն ո՞ւր է. Ֆէնըլօնին Թելեմա՞քը։—Ա՛յո՛, և ոչ։ Ա՛յլ մանաւանդ ոչ. Թո՛ղ արձակ ձեւն անդիւցազներգական զոր հեղինակն ընտրած է, այլ ժխտական պատասխանի մը համար բաւ է Ոդիսէա առնուն որ առաջին տողէն կ՚հնչէ, ի՛նչ անուն ալ անի թագուցանէ։ Կրնանք ըսել որ ֆրանսական այն աննման դասական գրականութեան փառքին չը պակասեցաւ դիւցազներգութեան մեռն։ Իւլեանին դիք ու դիւցազունք վսեմ կոյրին ժամանակակից էին, եւ դիք ի դիւցազանց անբաժան էին, և դիւցազունք չուի գրեթէ կենդանի էին։ Դիւցազներգութիւն մ՚այդ պայմաններ

[*].—Շար. Շբ. առաջ թիւն եւ վերջ։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

[ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ»Ի]

ՏՓՂԻՍ, 1/13 ՀՈԿՏ. 89

ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ Սիւնոդը պատուիրած է Արցախի Թեմի Կոնսիստորիային [կրօնական ժողով] ցոյց տալ Ելիսաւեդպոլի հոգեւոր դատարանի նախագահին, այս վերջոյն խնդրանացը համաձայն, նոյն Թեմի վանքերէն մէկ յարմարը, ուրտեղ ապաշխարելու են անչափահաս յանցաւորները։

*** Սիւնոդը՝ ներքին գործոց նախարարութենէն խնդրեց, ըստ միջնորդութեան Աստրախանի Թեմի Առաջնորդին, Թոյլ տալ այս վերջինին՝ հոգալու Սպիւրիա բնակող Հայ լուսաւորչականաց հոգեւոր պէտքերը։

*** Եկեղեցական-ծխական ռուսաց դպրոցներն Ռուսաստանի մէջ երթալով աւելի ու աւելի կ՚առատանան և կ՚ընդարձակուին։ Ա.յդ դպրոցներու վարչութեանց մէջ կանոնաւորութիւն մտցնելու համար Բեդերպոլսի ու Մոսկուա բացուեցան ամառնային դասընթացքներ՝ դպրոցներուն աւելի հըմուտ դաստիարներ եւ վարժուհիներ մեծ քանակութեամբ ու չուտ պատրաստելու նպատակաւ։

*** Ռուս կրօնականներ վերջին ժամանակներս արքեցութեան դէմ ակսած են կռուիլ, եթէ ոչ բոլորովին չարիքը վերցնել, գէթ մասամբ թեթեւցնելու համար, քանի որ ռուս ժողովուրդը առհասարակ արբեցող է։ Գործը բաւական առաջ կ՚երթայ։ Մի քահանայ իր չանապէր ու եռանդուտ աշխատութեամբ, մինչեւ 19,000 անդամ ձեռք բերած է, որք մի մեծ դիրքի մէջ բոլորն ալ իրենց անուններն ստորագրած են՝ անգամ մ՚ալ բերանին ոգելից ըմպելի չառնելու ուխտով։

*** Ռուսաց Զարը 500,000 րուպլի չնորհեց մի քանի նահանգներու մէջ տիրող սովերը մեղմացնելու ի նպաստ։

*** Հիմայիան երկու արեղաներ՝ Ղուկաս եւ Բարկէն, վարդապետութեան աստիճան ստացան։ Կուսակրօնաւորութեան վեղար ստացաւ նաև Նուբար քաղաքի այրիացած երիտասարդ եղիչէ քահանայ Ահարոնեանը, ընդունուելով միանգամայն էջմիածնայ միաբան։

*** Տփղիս երկու օբէրայի խաւլական խումբեր կազմուած են։ Մէկը կ՚երգէ Տփղիսի արքունական թատրոնին մէջ, իսկ միւսն ազնուականներու թատրոնն։ Արքունական թատրոնի խումբին մէջ կ՚գտնուի նաև հայազգի Թենոր Պ. Կոստանեանցը։

*** Մոսկուա, չուտով կ՚բացուի առեւտրական դպրոց կանանց համար, որք ծառայելու են առեւտրական-արդիւնագործական հիմնարկութիւններուն մէջ։ Դասերը կ՚տանուին երեկոյները։ Տարեվճարն է՝ 5 րուպլի։ Ձափազանց ա՛ժան։

*** Լուտերական դպրոցներն հանրային կրթական նախարարութեան յանձնելու ծրագիրը՝ հաւանութիւն գտած է պատշաճաւոր Աստանէն։ [Ինչո՞ւ չէ։ Հայոցմէ ետքը, Լուտերականները։ «Փարայով չէ, կարգով», կ՚ըսուի ռամկօրէն։]

*** Օպերի ակեղեցական-ծխական դպրոցներուն մէջ կրճատուած է օսերէն լեզուի ուսումն, որպէս զի Ռուսաց լեզուի ուսուցումն աւելի մեծ յաջողութիւն ունենայ։

*** Տփղիսի Ներսիսեան դպրոցի Հոգաբարձութեան ժամանակամիջոցը վերջացած է։ չուտով ընտրութիւն պիտի լինի հոգաբարձուներու։

*** Կովկասի նահանգապետերը մտադիր են մասնաւոր վարժարաններ բանալ ուրեք ուրեք... Նախընթաց նպերբոլեան քանոնները պատրաստելու համար.... Շիտակը՝ սքանչելի չահագործական ծրագիր.... Աստուած խրճղ տայ այդ անխրճղ միլիոնատէրներուն։

*** Ռուսիա երաժշտական դըպրոցներ պիտի բացուին՝ մասնաւորապէս երաժշտական գործիքներ չինող վարպետներ պատրաստելու համար։

*** Բեդերպուրկի ընդհանուր վարժարան մը, ուր ցանկացողք յաճախելով պիտի սորվին տարրական կենդանաբանութիւն, եւ այլ բնական գիտութիւններ, կարծեմ թէ ձրի։

*** Ախալքալաք ևս բացուած է նոր՝ երկսեռ Հայոց ծխական-վարժարան մը՝ ուր մօտաւորապէս կ՚յաճախեն 300 երկսեռ աշակերտներ։

*** Կարս բացուած է Հայ կաթոլիկներու ևս ծխական-վարժարան մը, իրենց եկեղեցիին կից։ Սա մի քայլ է դէպի լուսաւորութիւն՝ այդ կողմի Հայ կաթոլիկները տգիտութեան խոր թմրութենէն սթափելու։

*** Ներքուստ, կազմուած է ընկերութիւն մը, որ տներ և գործատուններ կառուցանելով կամ բարիք գնոց Զարին յատնի բաղձանքին վերջ։ Զարն հրամայեր է կոմսին որ յաչսն է Մ. Ֆելիքս Ֆոռի և Ֆրանսական կառավարութեան, թէ լիուլի կ՚վայելեն Ռուսիոյ վստահութիւնը։ Այս այցելութիւն, որ մին է նմանօրինակ այցելութիւններէն, զոր յաջորդաբար ըրին Ռուսիոյ ելմտական նախարար Մ. որ վերթէթ, քիչ յետոյ պատերազմական նախարար Զօր. Ռուրոպատքին, և ապա ռուսական սպայակոյտին պետ Զօր. Զոխարին, զօրացուց երկու պետութեանց բարեկամական զգացումներն, և այս առթիւ վերաքննութեան բոլոր եւրոպական և ուրիշ առակս խնդիրներ, և ամէն կէտի վրայ գիրար ազէկ մը հասկցան։

ՖԱՇՈՏԱՑԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Կ՚ըսուի թէ այս խնդիր ազէկ մը պիտի կարգադրուի փոխադարձ Սահմանագլխի Դաշնադրութեամբ մը Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջեւ։ Պահր-էլ-Ղազէլի համար։ Այս դաշնադրութեամբ Նեղոսի վրայ Ֆըշանայի տեղ մը պիտի արուի, և այս կերպով Ֆաշոտայի վրայ ոչ է պահանջուիր ետ պիտի կենայ։ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպան Պառոն տը Բուռսէլ եւ Լորտ Սալզպըրի անցեալ օր երկար տեսակցութիւն մ՚ունեցան, եւ Ֆրանսական դեսպանն այս կարգադրութեան եզանակն առաջարկած է, կ՚ըսուի, Անգլիոյ նախարարապետին։ Իսկ Անգլիա առիթէն օգուտ քաղել ուզելով, Նեղոսի հովտին գըրաւման խնդիրը միանգամ ընդ միշտ կարգադրելու եւ Ֆրանսայի կողմէ յանագայն առարկութեանց առաջքն առնելու համար, բացորոշ խոստում պիտի խնդրէ Ֆրանսայէ այս մասին։ Կ՚ըսուի թէ Ֆրանսա պիտի պնդէ Սուէզի ջրանցին չէզոքութեան վրայ։

ԲՐՈՒՍԻՈՒ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ.— Վատիկանի արտաքին գործոց Թերթը կը յայտարարէ թէ՝ Բրուսիոյ կառավարութիւնն հասկցած է որ Պապը մասնաւոր դիտում չունէր Արեւելքի կաթոլիկներու պաշտպանութեան խնդրոյն առթիւ Ֆրանսայի ուխտաւորներուն ուղղած ճառին մէջ։ Գալով Վատիկանի բրուսիական դեսպանին ետ կանչուելուն, պաշտօնաթերթը կը բացատրէ թէ՝ Պառոն Պիւլով ինք խնդրած էր որ ետ կանչուի, վասն զի չէր ուզէր բանտնուիլ իր աղջիկէն, որ ի մտոյ պիտի ամուսնանայ։ Վիլհէլմ կայսր ընդունեց իր առաջարկութիւնն, և բարեհամբաւ հասկցուց Ս. Պապին թէ ուրիշ մը պիտի նշանակուի Պառոն Պիւլովի տեղ։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒՄ.—Ամերիկացի Եպիսկոպոսներուն ժողովն եօթն ձայնի մեծամասնութեամբ մերժեց ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման մասին Եպիսկոպոսական կանոնները բարեփոխելու ամէն առաջարկութիւններ։ Աւելի Բողը Եպիսկոպոսն էր որ կ՚առաջարկէր կաթոլիկ եղածին չափ ազատութիւն տալ ամուսնալուծուած անձերուն կրկնամուսնութեան։

ՉՕՐ. ՎԻՏԶԼԻՐ Թոլստոյութիւն խնդրեց Քահիյ երթալու, Քուպայէ Սպանիա դարձող առաջին զինուորներուն բարի գալստեան մաղթելու համար։ Պատերազմական նախարարը մերժեց զէվզէկ զօրավարին այս քաղաքական ձեռնարկը։

ԱԿԻՆԱՅՏՈՑԻ գործակալն Ակոնսիլլօ Մանիլայէն Բարիզ հասաւ Նիւեորքի ճամբով։ Իր նպատակն է մօտէն տեղեկ ըլլալ Հաւատքին Ծանճաժողովին աշխատութեանց, սպասել անոնց վերջնական որոշման և տեղեկագրել գայն Ակինալտոյի։ Հարցուեցաւ իրեն որ, եթէ Սպանիոյ տիրապետութեան տակ մնան, պիտի չարունակե՞ն կուբը սպանիական իշխանութեանց դէմ։ Ակոնսիլլօ պատասխանեց թէ այո՛, իր կարծիքով պիտի չարունակեն կուիլ։ Միացեալ Նահանգաց կրման մասին չատ դժուաւոր լեզու գործածեց, միայն թէ ըսաւ որ Ամերիկացիք մեծ սխալ կ՚գործեն մեր երկիրը բաժնելով երկու իշխանութեանց միջեւ։ Միացեալ Նահանգները կա՛մ պէտք է Թողուն զամինքը կամ առնեն զամինքը։ Փիլիպպեանց սպանիական կղերին վրայ խօսելով, Ակոնսիլլօ ըսաւ թէ «այդ քահանաներն էին պատճառ ամէն չարեաց որոց մէջ ինկաւ մեր կղզեխումբ. բնիկներուն և անոնց մէջ հաճախութիւն կատարելի չէ»

ՔՒԻՊԱՅԻ ՊԱՐՏԻՆ համար սպանիացի պատուիրակները կ՚ըսեն թէ, երբ ոեւէ տէրութիւն երկիր մը կը միացնէ իրեն, այդ երկրին դաշնադրած բոլոր պատասխանութիւններն ինք կ՚ստանձնէ։ Այսպէս Ֆրանսա Սաւոյան իրեն միացնելով, ստանձնեց նաև բոլոր այն պարտքերը զոր Սաւոյա ըրած էր երբ տակաւին իտալական գաւառ մ՚էր։ Սպանիա կ՚ըսէ որ Ռուպպի պարտքը իր վրայ Թողուլ կը նշանակէ թէ կղզին առնուլ իրմէ եւ թէ պատերազմի տուգանք պահանջել իրմէ։ Բայց Ռուպա ձեռքէ եւլած ըլլալով, Սպանիացիք իրենց տալիք ստակն այլ եւս չեն կըրնար առնել, և թէ վերջապէս կղզին Մէքսիկայի ծովախորշին բանալին ըլլալով, Ամերիկացւոց խիստ չահագէտ պիտի ըլլայ, հետեւաբար կ՚արժէ զոհողութիւն մ՚ընել անոր համար։ Ամերիկացի պատուիրակները կ՚յայտարարեն թէ այդ կէտին վրայ չեն կըր-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՅԱՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.—Փաշտոյի խնդիրը նոր հրապոյր և այժմէութիւն մը կուտայ Ֆրանքֆուռտ Նիզակացութեան, կ՚գրուի Բարիզէ անգլ. Թերթերու։ Արտաքին գործոց նախարար Մ. Տէլքասէի՝ ի պատիւ Մուրավիվ կոմսի տուած խնջոյքը մեծ փայլ մ՚ունէր։ հրաւիրուած էին բոլոր դեսպանք, և բոլոր հրաւիրեալք ընդ ըմէնն 55 է աւելի էին։ Արդի նախարարութիւնը կ՚ջանայ անընդհատ կերպով հերքել Ֆրանքֆուռտ դինակցութեան ցրտացման նկատմամբ տարածուած զրոյցները։ Անգլիական օրաթերթք մանաւանդ այս զրոյցները տարածած էին, նկատելով որ ներկայ գահլիճն արմատական է, և Տրէյֆիւսի խնդիրը մոքերը տարբեր կերպով գրգռած է էն։ էն։ Ֆրանսայի բարձրատիճան դիւանագէտ մը յայտարարեր է թէ Մուրավիվ կոմս Բարիզ գնաց Զարին յատնի բաղձանքին վերջ։ Զարն հրամայեր է կոմսին որ յաչսն է Մ. Ֆելիքս Ֆոռի և Ֆրանսական կառավարութեան, թէ լիուլի կ՚վայելեն Ռուսիոյ վստահութիւնը։ Այս այցելութիւն, որ մին է նմանօրինակ այցելութիւններէն, զոր յաջորդաբար ըրին Ռուսիոյ ելմտական նախարար Մ. որ վերթէթ, քիչ յետոյ պատերազմական նախարար Զօր. Ռուրոպատքին, և ապա ռուսական սպայակոյտին պետ Զօր. Զոխարին, զօրացուց երկու պետութեանց բարեկամական զգացումներն, և այս առթիւ վեր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍԱԳԱԳ

Ա. ՍՈՒՐԵՆԻ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ի ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ի ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՐԲ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

Ի ՀԱՅՈՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

Ի ՀԱՅՈՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՅԱՎԱԴԱՐՅԱՆ

ՎԵՊ

ՆՈՎԵԼԻՍՏ ԴԱՎԻԹԻ ԴԱՎԱՃԵՐԻ

Մանրամասն հետաքրքրական պատմություն

Ինչպես ամբողջ աշխարհը, այնպես էլ Հայաստանը ունի իր ազգային հերոսները, որոնց անունները հպարտությամբ են արտասանում ամեն հայ մանուկներ, ամեն հայ երիտասարդներ, ամեն հայ ծերեր։ Այդ հերոսների անունները հայ ժողովուրդը սրբությամբ է պահում իր սրտի խորքում, որովհետև նրանք իրենց կյանքը զոհաբերել են հայրենիքի համար։

Այդ հերոսներից մեկն է Նովել Յավադարյանը, որ ծնվել է 1881 թվականին Վանում։ Նրա հայրը եղել է Վանի նշանավոր հարուստներից մեկը։ Նովելը ստացել է միջնակարգ կրթություն։ Նա ուսանել է Վանի ամերիկյան քոլեջում։ Այդ քոլեջում նա ստացել է ազգային ոգի, սեր դեպի հայրենիքը, ատելություն դեպի թուրքական բռնակալությունը։ Նովելը ուսանելու տարիներին ծանոթացել է հեղափոխական գաղափարներով տոգորված երիտասարդների հետ, որոնք կազմակերպել էին գաղտնի ընկերություններ։ Նովելն էլ մտել է այդ ընկերությունների մեջ։ Նա ուսանելու տարիներին ծանոթացել է Վանի նշանավոր հեղափոխականներ Ռուբեն Զարդարյանի, Ռուբեն Սեւակի, Ռուբեն Տեր-Մինասյանի, Ռուբեն Ղազարյանի, Ռուբեն Ղազարյանի, Ռուբեն Ղազար